

POSTANOWIENIE

19 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski

na posiedzeniu niejawnym 19 marca 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.S. i A.S.1
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 18 września 2025 r., I ACa 2718/25,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 18 września 2025 r., zaskarżając ten wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie w całości, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 2 oraz w art. 379 pkt 5 k.p.c., w zakresie czynności poczynionych do 25 sierpnia 2025 r. (do dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania

na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.) w związku z upadłością powódki (ogłoszoną jeszcze przed wydaniem wyroku Sądu pierwszej instancji), pomimo że udział syndyka masy upadłości był obligatoryjny w całym postępowaniu, a zatem postępowanie prowadzone było przy pozbawieniu możliwości udziału w sprawie podmiotu posiadającego legitymację i przy pozbawieniu tego podmiotu możliwości obrony jego praw.

Ponadto skarżący powołał się na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne:

1) Czy w przypadku, gdy postanowienia waloryzacyjne umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego), określające wysokość kwoty kredytu i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych wyrażoną w walucie obcej poprzez odesłanie do kursów publikowanych w tabelach kursowych banku-kredytodawcy, zostają uznane za bezskuteczne, jako postanowienie niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 2 k.c. (abuzywne) lub nieważne, a jednocześnie sąd stwierdzi, że nie jest możliwe utrzymanie indeksowanego (waloryzowanego) charakteru umowy, to czy skutkiem ich eliminacji z umowy jest (1) stwierdzenie, że sporna umowa upada w całości, czy też (2) eliminacja mechanizmu waloryzacji z umowy i przekształcenie jej z mocą wsteczną w kredyt złotowy?

2) Jakie oprocentowanie należy przyjąć dla wyliczenia odsetek od hipotetycznego kredytu złotowego w przypadku stwierdzenia, że skutkiem abuzywności lub nieważności postanowień waloryzacyjnych zawartych w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) jest eliminacja mechanizmu waloryzacji z umowy i przekształcenie jej z mocą wsteczną w kredyt złotowy, w szczególności czy powinno być to (1) zmienne oprocentowanie oparte na stawce bazowej WIBOR 3M; (2) stałe oprocentowanie w wysokości ustalonej przez strony w dniu zawarcia umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego), wpisane do tej umowy; czy też (3) zmienne oprocentowanie oparte na stawce bazowej właściwej dla waluty waloryzacji, czyli np. LIBOR 3M dla CHF (w przypadku umowy zawierającej odniesienie do kursu franka szwajcarskiego)?

3) Czy w przypadku stwierdzenia upadku umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, w związku z obecnością w tej umowie klauzul

uznanych za abuzywne, sąd rozpoznając powództwo o zapłatę, ma obowiązek badania rzeczywistego poziomu wzbogacenia po stronie pozwanej, kosztem strony powodowej – poprzez porównanie wysokości świadczeń spełnionych przez każdą ze stron w wykonaniu upadłej umowy i zaliczenie świadczeń uiszczanych przez jedną ze stron w toku wykonania upadłej umowy (tę, która świadczyła mniej) na poczet wierzytelności drugiej strony (tej, która świadczyła więcej) – oraz stwierdzenia, że ewentualne wzbogacenie odpowiada jedynie wartości nadwyżki świadczeń jednej strony ponad świadczenia drugiej strony (pogląd kwalifikowany w orzecznictwie i doktrynie jako jeden z wariantów tzw. „teoria salda”, ewentualnie określany jako trzecia koncepcja, inna niż teoria dwóch kondycji i teoria salda)?

Skarżący wskazał również na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) oraz art. 353¹ w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 2, 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji; art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 353¹ w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c.; art. 405 w zw. z 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do przyczyny kasacyjnej opartej na zarzucie nieważności postępowania, Sąd Najwyższy zauważa, że twierdzenia skarżącego są na tej płaszczyźnie całkowicie chybione. Skarżący upatruje nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c.) w tym, że mimo powzięcia przez Sąd drugiej instancji wiedzy o upadłości powódki, ogłoszonej jeszcze przed wydaniem wyroku Sądu pierwszej instancji, postępowanie nie było prowadzone z udziałem syndyka masy upadłości.

Jak wynika z art. 379 pkt 2 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany. Pozbawienie strony możliwości obrony praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. obejmuje natomiast sytuacje, w których z powodu naruszenia

przepisów postępowania przez sąd, strona, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. Chodzi przy tym o faktyczny brak możliwości działania (obrony), bez względu na to, czy działanie strony mogłoby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia. Zatem przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony swych praw w sposób prowadzący do nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. należy najpierw rozważyć, (1) czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, (2) czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony działania w postępowaniu (a więc czy istniał związek przyczynowy między naruszeniem przepisu prawa a pozbawieniem możliwości działania), wreszcie ocenić, (3) czy skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia tych trzech przesłanek można uznać, że strona została pozbawiona możliwości obrony (zob. wyrok SN z 23 listopada 2022 r., II CSKP 970/22, i powołane tam orzecznictwo).

Żadna z powyższych sytuacji w okolicznościach sprawy nie zachodzi. Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia Sąd Apelacyjny w oparciu o postanowienie Sądu Rejonowego w Częstochowie z 15 lipca 2025 r. w przedmiocie spłaty wierzycieli upadłej powódki i obwieszczenie informacji o prawomocności tego postanowienia uznał, że w dacie wyrokowania przez Sąd drugiej instancji postępowanie upadłościowe wobec powódki zakończyło się, w konsekwencji czego postępowanie sądowe w tej dacie mogło toczyć się z jej udziałem. Stanowisko Sądu drugiej instancji było słuszne, ponieważ skutkiem zakończenia postępowania upadłościowego jest odzyskanie przez upadłego legitymacji procesowej w sprawach dotyczących jego majątku, objętego wcześniej masą upadłości.

Zaniechanie podjęcia czynności związanych z zawieszeniem postępowania i podjęciem go z udziałem syndyka a następnie powódki mogłoby być jedynie analizowane przez Sąd Najwyższy jako uchybienie przepisom postępowania, pod warunkiem wykazania, że miało ono wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Takiego wyводу skarga kasacyjna jednak nie zawiera.

Co się natomiast tyczy postępowania przed Sądem pierwszej instancji, to należy podkreślić, że skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji. Wyłączone jest bezpośrednie badanie w postępowaniu kasacyjnym naruszenia przepisów postępowania przez sąd pierwszej instancji, w tym prowadzących do nieważności postępowania. Kwestia ta może podlegać badaniu i rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy jedynie pośrednio, przez przytoczenie przez skarżącego w ramach drugiej podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 k.p.c. stosownego zarzutu naruszenia przez sąd odwoławczy art. 378 § 1 lub art. 386 § 2 k.p.c.

Wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może wobec tego uzasadniać zarzut nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, gdyż Sąd Najwyższy – rozpatrując skargę kasacyjną – nie jest władny w ramach bezpośredniej kontroli instancyjnej badać nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Skoro skarga kasacyjna przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji, to nieważność postępowania, skutkująca przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania, ma dotyczyć postępowania przed sądem drugiej instancji (zob. postanowienia SN: z 18 lutego 2016 r., V CSK 465/15; z 7 czerwca 2013 r., II CSK 720/12; z 29 stycznia 2013 r., V CSK 192/12).

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu.

Sąd Najwyższy przypomina, że konstrukcja takiego zagadnienia powinna odpowiadać wymogom zagadnienia prawnego, o którym mowa w art. 390 § 1 k.p.c. (postanowienie SN z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06). W konsekwencji dopuszczalne jest przedstawianie zagadnień (pytań) prawnych wyłącznie „do rozstrzygnięcia”, a nie „do uzupełnienia”. Pytanie takie, zaczyna się zawsze od partykuły pytajnej

„czy”. Oznacza to, że rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego, dokonuje się przez wybór towarzyszącej mu odpowiedzi (postanowienie SN z 13 kwietnia 2000 r., III CZP 2/00). Przedstawione przez skarżącego drugie zagadnienie prawne tego wymagania nie spełnia.

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w orzecznictwie i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego.

Sformułowane przez skarżącego problemy prawne w ramach pierwszego zagadnienia oraz potrzeby wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 353¹ w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 2, 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji; art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 353¹ w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. nie czynią zadość tym wymaganiom, gdyż nie są nowe. Wprost przeciwnie, w dotychczasowym bogatym orzecznictwie Sąd Najwyższy odnosił się do tych zagadnień wielokrotnie i wyczerpująco. Swoistym zwieńczeniem orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego problematyki kredytów denominowanych lub indeksowanych jest uchwała składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), do której treści oraz uzasadnienia, w tym również powołanego w niej orzecznictwa, należy odesłać. Trzeba przypomnieć, że według art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uchwała składu całej Izby, z chwilą jej podjęcia, uzyskuje moc zasady

prawnej, co oznacza, że wiąże inne składy Sądu Najwyższego (zob. art. 87 i 88 ustawy o Sądzie Najwyższym).

Natomiast, w zakresie trzeciego istotnego zagadnienia prawnego poruszonego w skardze oraz wykładni art. 405 w zw. z 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy wskazać, że jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron (uchwała składu całej Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22).

Powyższego nie zmienia wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 czerwca 2025 r., C-396/24, Lubreczlik, na który powołuje się skarżący, w którym wskazano, że artykuł 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym w przypadku gdy warunek umowy kredytu uznany za nieuczciwy prowadzi do nieważności tej umowy, przedsiębiorca ma prawo żądać od konsumenta zwrotu całej nominalnej kwoty udzielonego kredytu, niezależnie od kwoty spłat dokonanych przez konsumenta w wykonaniu tej umowy i niezależnie od pozostałej do spłaty kwoty. Wyrok ten odnosi się bowiem do żądań przedsiębiorcy (banku), a nie konsumenta.

Należy podzielić stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z 5 września 2025 r., II CSKP 550/24, że wydanie przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyroku z 19 czerwca 2025 r., C-396/24, Lubreczlik, nie mogło mieć bezpośredniego wpływu na związanie Sądu Najwyższego uchwaloną zasadą prawną. Dokonana przez Trybunał wykładnia przepisów dyrektywy ma to znaczenie, że przy stosowaniu przepisów prawa polskiego sąd jest zobowiązany tak je interpretować, aby osiągnąć zgodność z dyrektywą w rozumieniu, jakie prezentuje Trybunał. Obowiązek ten jest jednak ograniczony przez ogólne zasady wykładni prawa i nie może służyć za podstawę dla dokonywania wykładni prawa krajowego *contra legem*. Nie zaistniała przy tym, potrzeba rozważenia zasadności odstąpienia od uchwalonej przez skład całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego 25

kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, zasady prawnej, gdyż zastosowanie teorii dwóch kondykcji na korzyść konsumenta nie stoi w sprzeczności z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, przy uwzględnieniu jego interpretacji przyjętej w wyroku z 19 czerwca 2025 r., C-396/24, Lubreczlik.

Ponadto, konsekwencje przyjęcia w okolicznościach sprawy teorii dwóch kondykcji są zgodne z wolą konsumenta i dla niego korzystne. Nie sposób nie zauważyć, że odmiennie kształtowała się sytuacja procesowa w sprawie, która była podstawą do wydania powyższego wyroku Trybunału. Z tego względu stanowisko zajęte w wyroku z 19 czerwca 2025 r., C-396/24, Lubreczlik, nie może być rozciągane na każdy spór między konsumentem a bankiem powstały na tle umowy kredytu. W istocie jego znaczenie jest ograniczone jedynie do specyficznej sytuacji, w której bank dochodzi od konsumenta roszczeń spełnionych na podstawie nieważnej umowy kredytu.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(D.Z.)

[SOP]